

OKOLJE, PODJETNIŠKE SPOSOBNOSTI IN KARIERNA IZBIRA ŠTUDENTOV V EVROPI: PRIMERJAVA TRADICIONALNO TRŽNIH GOSPODARSTEV S POST-TRANZICIJSKIMI

GORAN VUKOVIČ,¹ ANDREJ RASPOR,² PREDRAG LJUBOTINA³

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kidričeva cesta 55a, Kranj, Slovenija

goran.vukovic@um.si

² Fakulteta za komercialne in poslovne vede, Lava 7, Celje, Slovenija

andrej.raspor@t-2.si

³ Fakulteta za uporabne družbene študije, Gregorčičeva ulica 19, Nova Gorica, Slovenija
predrag.ljubotina@fuds.si

Povzetek Upoštevajoč rastočo zahtevnost ekonomsko-socialnega okolja kateremu se morajo mladi prilagoditi, raste tudi pomen raziskav področja dojemanja okolja in namena kariernih odločitev mladih ljudi. Ob tem je pomembno upoštevati tudi različne zgodovinske temelje, ki so lahko pomemben dejavnik v kontekstu stabilnosti podpornega okolja in s tem tudi kariernih odločitev mladih. Pomembno skupino le teh predstavljajo študenti, še posebej ob dejstvu, da večino kariernih odločitev človek sprejema v ravno v času študija. Na podlagi obsežne raziskave zaključene v letu 2019 analiziramo namen karierne odločitve študentov v evropskih državah, ki jih delimo v dve skupini: tradicionalno tržna gospodarstva in gospodarstva, ki temeljijo na post-tranziciji. Rezultati analize nakažejo na razlike pri namenu kariernih odločitev med dvema opazovanima populacijama študentov. Zaznane razlike so v pomoč odločevalcem na državni ravni in na ravni posamezne izobraževalne institucije.

Ključne besede:

študenti,
podjetništvo,
karierna
izbira,
podporno
podjetniško
okolje,
podjetniške
veščine

ENVIRONMENT, ENTREPRENEURIAL SKILLS, AND CAREER CHOICES OF STUDENTS IN EUROPE: A COMPARISON OF TRADITIONAL MARKET ECONOMIES WITH POST-TRANSITION

GORAN VUKOVIČ,¹ ANDREJ RASPOR,² PREDRAG
LJUBOTINA³

¹ University of Maribor, Faculty of Organizational Sciences, Kidričeva cesta 55a, Kranj,
Slovenia
goran.vukovic@um.si

² Faculty of Commercial and Business Sciences, Lava 7, Celje, Slovenia
andrej.raspor@t-2.si

³ School of Advanced Social Studies in Nova Gorica, Gregorčičeva ulica 19, Nova
Gorica, Slovenia
predrag.ljubotina@fuds.si

Abstract Considering the growing complexity of the economic and social environment to which young people have to adapt, the importance of research in environmental perception and young people's career decisions is also growing. At the same time, it is also essential to consider various historical foundations, which can be an important factor in the stability of the support environment and, thus, young people's career decisions. A significant group of these young people is represented by students, especially given that most career decisions are mostly made during studies. Based on an extensive survey completed in 2019, we analyse the purpose of the career decision of students in European countries, which we divide into two groups: traditionally market economies and economies based on post-transition. The results of the analysis indicate differences in the purpose of career decisions between the two observed student populations. Perceived differences help decision-makers at the national level and the level of individual educational institutions.

Keywords:

students,
entrepreneurship,
career
choice,
supportive
entrepreneurial
environment,
entrepreneurial
skills

1 Uvod

Razpoložljiva literatura prikazuje različne definicije podjetništva (Darij, 2021). Vendar se zdi, da so si definicije bistveno podobne. Podjetniško okolje je ključno za razvoj podjetniške miselnosti. Ta razvoj se mora pričeti že v osnovni in nadaljevati v srednji šoli, ko so mladi že dovolj zreli, da se lahko odločajo za nadaljnjo karierno pot. Ta proces pa se s tem ne zaključi ampak se mora nadaljevati na fakulteti. V visokem šolstvu zato spodbujajo podjetniško razmišljanje. V zadnjih dveh desetletjih se je podjetniško izobraževanje uveljavilo na visokošolskih ustanovah, zlasti v Evropi (Cope, 2005). Uvajajo predmete in programe, ki so podjetniško naravnani. Poleg tega pa imajo podjetniške inkubatorje, kjer lahko mladi svoje podjetniške ideje preizkušajo tudi v praksi. Tako jih postopoma pripravijo, da po zaključenem šolanju odprejo svoje lastno podjetje. Tisti najbolj ambiciozni in zagnani pa ga odprejo v času študija (npr. Facebook). Kar nekaj podjetij je nastalo kot rezultati spinoff ali lastne iniciative študentov.

Namen naše raziskave ugotoviti kako mladi Evropejci iz tradicionalno tržnih gospodarstev in tisti iz gospodarstva, ki temeljijo na post-tranziciji gledajo na samooceno podjetniških sposobnost ter oceno podjetniško podpornega okolja.

Zbrali smo podatke o kariernem namenu študentov takoj po študiju in pet let po zaključku študija, samooceni podjetniških sposobnost ter oceni podjetniško podpornega okolja. Po kariernem namenu v raziskavi ločimo med zaposlitvijo v javnem sektorju, zaposlitvijo v zasebnem sektorju in lastnim podjetniškim namenom. Metodološko se v prispevku analize omejimo na opisno statistiko in primerjalne metode inferenčne statistike, saj tako pridobimo najbolj nazoren vpogled v trenutno situacijo, ki vodi do uporabnih priporočil v praksi.

2 Teoretično ozadje

Motivi karierne odločitve so pogosto raziskovano področje. Obstojijo številne študije kariernega namena (Hizzet and Snaith 2022; Wang, Liang, and Chen 2022) mladih še posebej v kontekstu odločitve za podjetniško karierno pot. To vprašanje je izjemno pomembno tudi iz makroekonomskega vidika uspešnosti vsakega gospodarstva na državni ravni. Dosedanje študije so že dokazale večjo naklonjenost

mladih k podjetništvu, saj se odnos do podjetništva oblikuje v ravno v tej fazi (Shirokova, Oleksiy, and Karina 2016). Večina omenjenih študij je geografsko omejena na posamezne regije ali države, kar ne podaja širše perspektive in s tem onemogoča opazovanje nekaterih pomembnih dejavnikov posameznikove odločitve. Eden takšnih je gotovo ekonomsko okolje. S tem namenom v pričujoči raziskavi kariernega namena študentov v Evropski uniji, delimo na skupino držav s tradicionalno tržnim gospodarstvom in države, ki so v 90-ih letih prejšnjega stoletja prestale proces post-tranzicije (Remeikiené et al. 2022). Več deset-letna zgodovina centralno-planskega sistema je gotovo pustila posledice v post-tranzicijskih družbah v katerih je v precejšnji meri izbrisala sledi podjetniške tradicije in upočasnila razvoj trgov. Dosedanje študije so razlike med tržno in post-tranzicijsko ekonomijo že potrdile (Agarwal, Kumar, and D'Souza 2016). Naš namen je primerjati stanje v omenjenih skupinah evropskih držav.

Post-tranzicijske ekonomije se pomembno razlikujejo od tradicionalno tržnih in sicer v več pomembnih dimenzijah (zakonodajna, kognitivna in normativna), kar se odraža na razvoju podjetniške kulture (Manolova, Eunni, and Gyoshev 2008). Te razlike pomembno vplivajo na karierne odločitve mladih (Laspita et al. 2012). V post-tranzicijskih državah je proces sprememb dolgotrajen. Izjemno težko je postaviti mejo in opredeliti kdaj se proces konča (Bezemer 2006). Danes se te države nahajajo na različnih razvojnih stopnjah na svoji poti v tržno gospodarski sistem, vseeno pa še vedno delijo skupne vedenjske vzorce, ki imajo svoj temelj v centralno-planskem gospodarstvu. Kot takšne, post-tranzicijske države predstavljajo pomemben vir informacij za raziskovanje razlik do katerih prihaja med procesom preoblikovanja samih temeljev gospodarskega sistema (Estrin et al. 2009).

3 Razvoj hipotez

Vpliv okolja je eden pomembnejših dejavnikov podjetniških procesov (Brockhaus and Horwitz 1986). Posameznik se težko odloča za podjetniško kariero v kolikor okolje ne podpira podjetništva kot takega v zadostni meri. Že dolgo je znano, da posameznik vedno konzultira okolje še posebej tiste druge posameznike v okolju, ki so mu blizu (Aldrich and Zimmer 1986). Univerzitetno okolje v smislu okolja, ki podpira razvoj podjetniške miselnosti, je eden ključnih dejavnikov karierne odločitve študentov (Turker and Selcuk 2009). Univerzitetno okolje je tisto v katerem študent

preživi velik del časa občutljivega obdobja odraščanja, ko sprejema ključne karierne odločitve. Naklonjenost k podjetniški karieri je v veliki meri odvisna od univerzitetnega okolja in podpore, ki jo le ta nudi (Autio, Pathak, and Wenneberg 2013). Glede na dolgo poznano dejstvo, da se za podjetniško pot ljudje večinoma odločajo med 25. in 44. letom starosti (Liles 1974), so današnji študentje že pripadniki post post-tranzicijskih generacij v kolikor imamo v mislih začetno obdobje tranzicij v Evropi (90-ta leta prejšnjega stoletja). Glede na že omenjeno dolgotrajnost post-tranzicijskih procesov pričakujemo razlike med univerzitetnimi okolji v obeh opazovanih skupinah evropskih držav (tržne in post-tranzicijske).

Hipoteza H1: Podjetniško podporno okolje se v tržnih ekonomijah razlikuje od tistih v post-tranzicijskih ekonomijah.

Hipoteza H2: Obseg na univerzi pridobljenih podjetniških znanj je v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah različen.

Naklonjenost posameznika k podjetniškim aktivnostim temelji na njegovih stališčih povezanih s podjetništvom. Stališča oblikuje dožemanje koristi, ki so lahko posledica izbranega vedenja posameznika (Armitage and Conner 2001). Stališče do podjetniškega vedenja tako oblikuje niz vedenjskih prepričanj, ki vedenje povezujejo z rezultati tega vedenja. Posamezniki s pozitivnimi stališči do podjetništva bodo torej prej sprejeli odločitev za lasten podjem, saj takšnemu posamezniku prinaša visoko pozitivno ovrednotene izida. Naklonjenost k podjetništvu bo torej pomembno oblikovala tudi namen karierne odločitve študenta.

Hipoteza H3: Naklonjenost k podjetniškemu vedenju je v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah različna.

Subjektivne norme nam povedo kakšen pomen pripisuje posameznik mnenjem pomembnih ljudi iz okolice. Ob tem imamo v mislih mnenja o odločitvah tega posameznika (Krueger Jr., Reilly, and Carsrud 2000). Gre torej ponovno za obliko vpliva okolja na odločitve posameznika. Govorimo namreč o mnenju posameznika o tem, kakšno vedenje on misli, da okolje od njega pričakuje (Ajzen 2002). Subjektivne norme torej nedvomno pomembno oblikujejo karierno odločitev mladega človeka. Pričakujemo, da močnejše izražene subjektivne norme pomenijo

izrazitejšo podporo okolja za posameznikovo vedenje (Kolvereid 1996; Laspita et al. 2012).

Hipoteza H4: Subjektivne norme se v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah razlikujejo.

Hofstede (1985) teorijo medkulturnih razlik temelji na štirih dimenzijah kulturnih norm: Individualizem nasproti kolektivizmu, Moški princip nasproti ženskemu, sprejemanje negotovosti in distanca moči nasproti enakosti v družbi (Hofstede 1985). Kulture v katerih posamezniki zaznavajo višjo stopnjo distance moči so bolj centralizirane v kontekstu sprejemanja odločitev in vodenja (Eylon and Au 1999). Upoštevajoč dejstvo, da imajo post-tranzicijske države za seboj dolgo obdobje centralno-planskega gospodarstva lahko pričakujemo razlike pri zaznavi stopnje centralizacije moči.

Hipoteza H5: Stopnja zaznane distance moči odločitev v družbi se v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah razlikuje.

4 Metodologija

Raziskava temelji na podatkih pridobljenih z raziskavo GUESS (Global University Entrepreneurial Students Spirit Survey) zaključeni v letu 2019. V raziskavo je vključenih 79.380 študentov iz 18-ih evropskih držav. Naš vzorec smo delili v dve skupini, države s tradicionalno tržnim gospodarstvom in post-tranzicijske države. Vzorec tržnih gospodarstev sestoji iz 60.277 anketirancev, medtem ko vzorec post-tranzicijskih gospodarstev vsebuje odgovore 19.103 anketirancev. V skupini tržnih gospodarstev je 42% moških in 58% žensk. Razmerje je podobno v post-tranzicijski skupini (37,8% moških in 62,2% žensk). Podatki so zbrali s spletnim orodjem, kjer smo nadzoroval dostop do ankete. Vsak IP naslov je lahko anketo izpolnil le enkrat.

Za potrebe naše raziskave Češko, Estonijo, Slovenijo, Poljsko, Litvo, Madžarsko in Slovaško štejemo med post-tranzicijska gospodarstva in sicer na podlagi klasifikacije mednarodnega denarnega sklada (Roaf et al. 2014). Na enaki podlagi skupino držav s tradicionalnim tržnim gospodarstvom tvorijo Avstrija, Anglija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Norveška, Portugalska in Španija. Vrednosti

opazovani dejavnikov smo primerjali s pomočjo opisne statistike in jih med seboj primerjali z uporabo t-testa primerjave neodvisnih vzorcev.

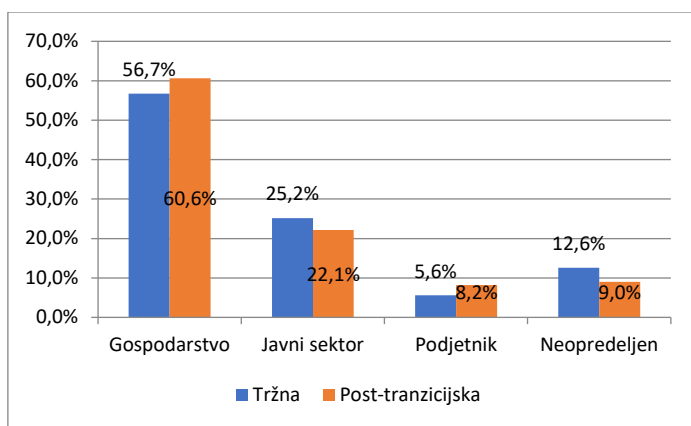
Študente smo vprašali po kariernem namenu takoj po študiju in pet let po zaključku študija. Ob tem nas je zanimalo ali se odločajo za zaposlitev v gospodarskem sektorju, zaposlitev v negospodarskem sektorju (javni sektor, akademija, nevladne organizacije) ali podjetniško karierno pot (lastno podjetje ali nasledstvo družinskega podjetja). Omenjeni interval 5-ih let je izbran na temelju obstoječih študij, ki so potrdile, da večina mladih dela drugje preden se odloči za lastni podjetje (Brockhaus and Horwitz 1986). Takšen pristop obenem študentu omogoča fokus na namen karierne odločitve takoj po študiju na temelju premisleka o dolgoročni perspektivi. Študentje so imeli na izbiro tudi odgovor »Ne vem še« in sicer z jasnim namenom izločitve neopredeljenih študentov iz nadaljnje analize saj bi vsiljena odločitev imela za posledico pristranske rezultate.

Pri študentih smo merili dožemanje nekaterih dejavnikov okolja, ki lahko oblikujejo njihov karierni namen. Osredotočili smo se na dejavnike okolja. Vse dejavnike smo merili z uporabo že preizkušenih Likertovih 7-stopenjskih lestvic. Podjetniško podporno univerzitetno okolje smo merili s tremi trditvami predhodno uporabljenimi za takšen namen (Franke and Christian 2004; Geissler, Jahn, and Haefner 2010). Doprinos na univerzi pridobljenih podjetniških znanj so študentje ocenili na podlagi petih trditev (Souitaris, Zerbinati, and Al-Laham 2007). Naklonjenost k podjetništvu so anketiranci ocenili s šestimi trditvami in subjektivne norme s tremi (Liñán and Chen 2009). Ocenno stopnje centraliziranosti sprejemanja odločitev v družbi smo zajeli s tremi trditvami, ki temeljijo na raziskavi GLOBE (House 2004).

5 Rezultati

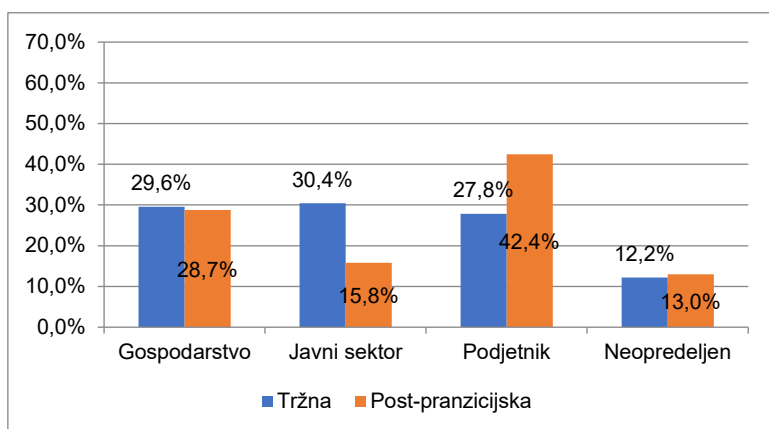
Primerjava kariernega namena med vzorcema tržne in post-tranzicijske ekonomije je prikazana na sliki (Slika 1: Karierni namen takoj po študiju). Opažamo, da ima v post-tranzicijskih ekonomijah večji delež študentov namen podati se v gospodarstvo kot zaposlenci ali kot podjetniki. V državah, ki tradicionalno temeljijo na tržni ekonomiji, je javnemu sektorju naklonjen večji delež študentov v primerjavi z

njihovimi kolegi iz post-tranzicijskih okolji. Podobna ugotovitev velja za še neopredeljene študente.

Slika 1: Karierni namen takoj po študiju

Pet let po zaključku študija se slika občutno spremeni (Slika 2: Karierni namen 5 let po študiju). V obeh vzorcih opažamo občuten skok podjetniškega namena na račun zaposlitvene izbire. Še bolj izrazita postane razlika med skupinama kadar govorimo o podjetniški poti kot namenski izbiri in sicer ponovno v prid post-tranzicijskih gospodarstev, kjer je občutno več študentov naklonjeno takšni odločitvi.

Slika 2: Karierni namen 5 let po študiju

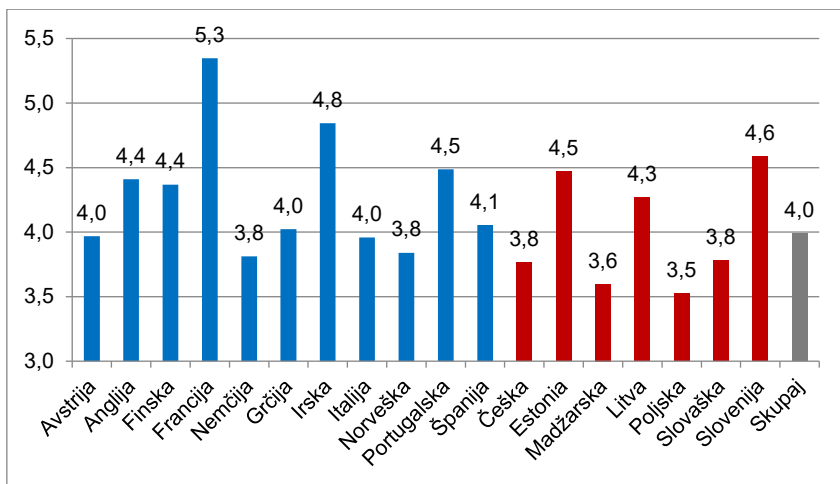
S ciljem boljšega razumevanja ozadja zaznanih razlik med vzorčnima skupinama smo opravili primerjavo opazovanih petih dejavnikov med nepovezanima vzorcema in s tem testirali naše hipoteze (Tabela 1: Potrjevanje hipotez). Hipoteze H1, H2, H4 in H5 smo potrdili z visoko statistično značilnostjo ($p=0,000$), medtem ko hipoteza H3 ostaja nepotrjena.

Tabela 1: Potrjevanje hipotez

Dejavnik glede na tip ekonomije		Sred. vrednost	Std. Odklon	Std. Napaka	t	Značilnost	Razlika
Podjetniško podporno univerzitetno okolje	Tržna	4,0561	1,55022	,00634	21,151	0,000	0,276
	Post-tranzicijska	3,7800	1,57020	,01141			
Pridobljena podjetniška znanja na univerzi	Tržna	3,8104	1,53913	,00631	-6,882	0,000	-0,087
	Post-tranzicijska	3,8978	1,50940	,01102			
Naklonjenost podjetništvu	Tržna	4,0737	1,62318	,00726	0,063	0,950	0,001
	Post-tranzicijska	4,0727	1,75739	,01460			
Subjektivne norme	Tržna	5,3967	1,19092	,00488	-10,714	0,000	-0,104
	Post-tranzicijska	5,5010	1,16026	,00843			
Ocena stopnje centralizacije družbe	Tržna	4,2870	1,60617	,00656	-43,047	0,000	-0,525
	Post-tranzicijska	4,8117	1,41705	,01028			

6 Diskusija

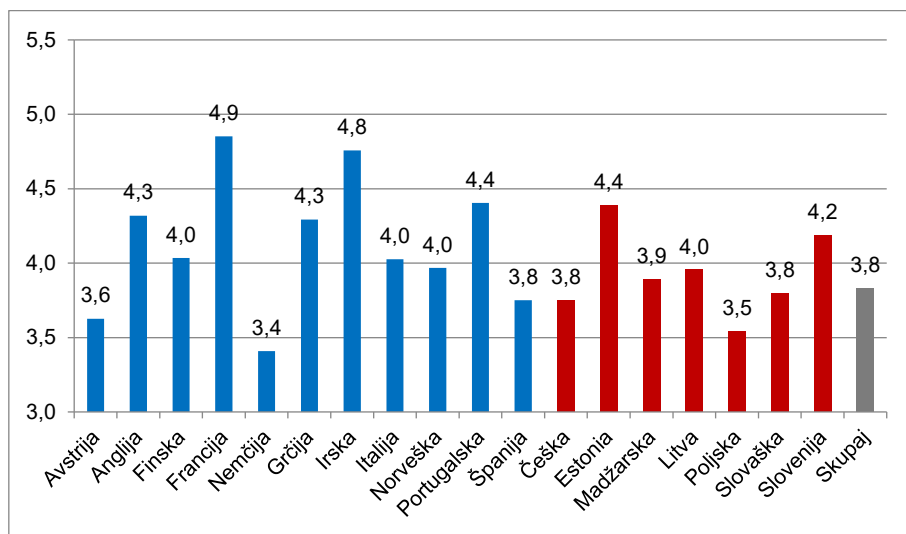
»Hipoteza H1: Podjetniško podporno okolje se v tržnih ekonomijah razlikuje od tistih v post-tranzicijskih ekonomijah,« je bila potrjena. Študenti v tržnem gospodarstvu so sicer ocenili da imajo tudi več podpore (Slika 3: Podjetniško podporno univerzitetno okolje) z izjemo Nemčije (3,8) in Norveške (3,8). Vendar statistična analiza tega ni potrdila. V post-tranzicijskih državah pa je takih držav več. Kar je do neke mere razumljivo, saj država nima toliko denarja, da bi lahko spodbujala to okolje.

Slika 3: Podjetniško podporno univerzitetno okolje

Podjetništvo je praksa, ki je bila vedno pomembna za gospodarski razvoj in ima čedalje večjo vlogo v številnih vidikih življenja 21 stoletju (Robinson & Shumar, 2014).

»Hipoteza H2: Obseg na univerzi pridobljenih podjetniških znanj je v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah različen«, je bila potrjena. Podroben pregled ugotovitev pri pridobljenih podjetniških znanjih (Slika 4: Pridobljena podjetniška znanja na univerzi), nakazuje oceno da so v države iz tržnih držav z izjemo Nemčije (3,4) in Avstrije (3,6) nad povprečjem (4,4). Kar je zagotovo zanimiva ugotovitev in bi zagotovo terjala analizo kurikulumov, ne samo v omenjenih državah ampak širše. Pod povprečjem iz post-tranzicijskih držav je le Poljska (3,5).

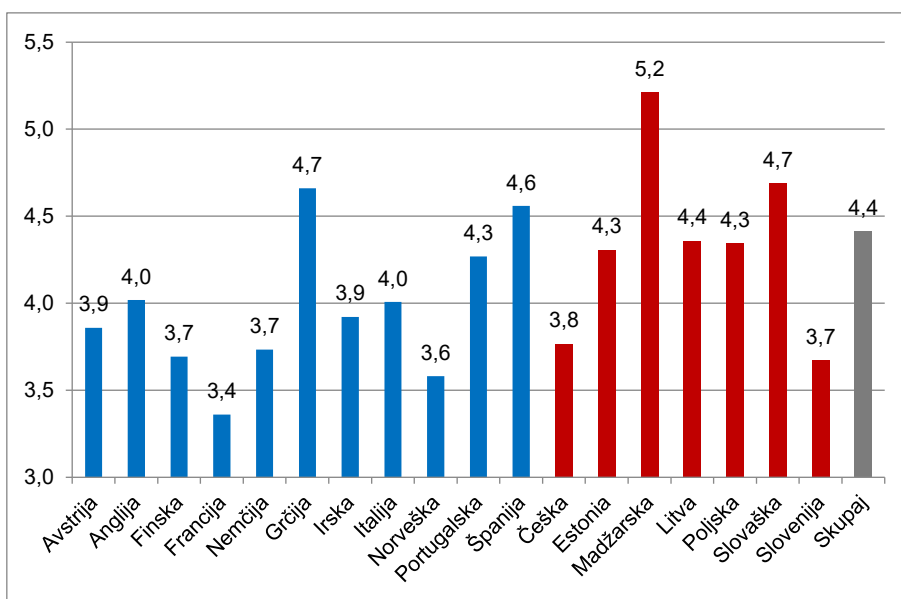

Slika 4: Pridobljena podjetniška znanja na univerzi

»Hipoteza H3: Naklonjenost k podjetniškemu vedenju je v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah različna« ne moremo potrditi, kar pa sploh ni negativno. Iz tega izhaja da imajo študenti v obeh obravnavanih populacijah enak odnos. To tudi potrjuje slika (Slika 1: Karierni namen takoj po študiju) in (Slika 2: Karierni namen 5 let po študiju). Ob zaključku študija imajo večinoma namen, da bi se zaposlili v gospodarstvu. Pet let po zaključku študija pa se usmerjajo proti podjetništvu. To lahko utemeljimo z naslednjim. Po pridobljenih izkušnjah v realnem gospodarstvu je ambicija po samostojni poti večja. Dobili so nova znanja, ki so včasih popolnoma drugačna od tistih, ki jih podaja teorija na univerzi. Veliko k temu pripomorejo tudi mediji z uspešnimi zgodbami.

V naslednjih hipotezah se pokažejo prave razlike med obravnavanima populacijama. Tako je »Hipoteza H4: Subjektivne norme se v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah razlikujejo«, potrjena. Anketiranci iz obravnavanih populacij namreč živijo v različnih kulturah, imajo različno zgodovino od leta 1945 dalje. V kolikor se je podjetništvo v tržnem gospodarstvu razvijalo od industrijske revolucije naprej, so imele države post-tranzicije komunističen ali socialističen sistem. Po razpadu sistem se je vzpostavila elita, ki jo teorija imenuje »tajkuni«. Vsled tega se morajo mladi iz post-tranzicijskih držav bistveno več dokazovati, kot iz tržnih.

»Hipoteza H5: Stopnja zaznane distance moči odločitev v družbi se v tržnih in post-tranzicijskih ekonomijah razlikuje«, je bila potrjena. V kolikor pa podrobneje pogledamo rezultate po posameznih državah vidimo da oceno stopnje centralizacije družbe (Slika 5: Ocena stopnje centralizacije družbe), kot jo dojemajo študenti iz različnih držav obeh obravnavanih skupin dojemajo drugače. Tako se na prvih petih mestih nahajajo Madžarska (5,2), Slovaška in Grčija (4,7), Španija (4,6), Litva (4,4), Poljska in Estonija (4,3). Najnižje ocenjena stopnja centralizacije pa je Francija (3,4), Norveška (3,6) Finska, Nemčija in Slovenija (3,7) ter Češka (3,8). Po vsej verjetnosti je to rezultat tega kako dojemajo centralizacijo, čeprav je do zamenjave sistema prišlo že v 90 letih.

Slika 5: Ocena stopnje centralizacije družbe

V vsaki generaciji je bil prisoten določen delež uspešnih mladih podjetnikov, ki so svojo podjetniško idejo začeli razvijati v študijskih klopeh. Tak primer je vil v devetnajstem stoletju poznana poljedelka Elize Lucas Pinckney. V devetnajstem stoletju pa do ustanovitelja Appli Steva Jobsa, Mark Zuckerberg, ustanovitelj Facebooka, ipd.. Trenutni študenti so predstavniki generacij Z, rojeni od leta 1997 do 2012, in je sedaj stara med 10 do 25 let. Že bežen pregled svetovnega spleta naniza

številne mlade podjetnike stare do 10 let navzgor. Dostopnost znanja in kapitala na eni strani in možnosti, ki jih svetovni splet omogoča za globalno promocijo inovativnih izdelkov in storitev omogoča hiter razvoj.

Po drugi strani pa svet Startup podjetij zelo nepredvidljiv in velikokrat ga spremlja negotovost, trdo delo, neprespane noči in nepredvidljivi izzivi. Tako kar 9 od 10 zagonskih podjetij propade. Vendar se tudi s tako izkušnjo naučimo veliko novega. Zato je idealno mesto za preizkuse prav univerzitetno okolje, saj bomo tam na podlagi razvoja podjetniških idej razvijali podjetniške kompetence, ki so ključne za vstop na trg.

Omejitve raziskave

Za namen pričujoče študije smo uporabili podatke raziskave GUESSS 2019 katere podatki se nanašajo na eno časovno točko v kateri so zajete zaznave opazovanih dejavnikov in karierni nameni anketiranca. To v precejšnji meri otežuje analizo vzročno posledičnih povezav saj lahko povzroči povratni vpliv zavedanja svojih namenov na zaznavo merjenih dejavnikov. Vseeno menimo, da je vpliv morebitnih povratnih povezav minimalen upoštevajoč osnovne ugotovitve teorije načrtovanega vedenja, ki pravi da so vzročno-posledične relacije vedno enosmerne in sicer usmerjene od namenov k aktivnostim (Ajzen 1991; Ajzen and Fishbein 1980). Poleg tega smo iz raziskave izločili študente, ki so karierno odločitev že sprejeli (so zaposleni, imajo podjetje ali so v procesu ustanovitve podjetja).

Raziskava je delno omejena tudi zaradi neupoštevanja kariernih možnosti, ki jih lokalno okolje ponuja (zaposlitvene možnosti). Problem je omejen s tem, da imajo študenti na izbiro štiri možnosti, ki vključujejo možnost »ne vem«.

Prihodnje raziskave

Raziskava GUESSS (Global University Entrepreneurial Students Spirit Survey) iz katere smo črpali podatke se izvaja na dve leti. Vsekakor bi bilo potrebno na podlagi ugotovitev raziskati kurikulum, ki jih imajo študenti v šoli in kakšnih oblik podjetniškega podpornega univerzitetnega okolja so deležni. Raziskava namreč temelji na samooceni. In do pravih zaključkov lahko pridemo šele, ko se razišče tudi

ta dva elementa in se jih primerja z ugotovitvami. Na podjetništvo namreč ne moremo gledati enoznačno, da bo študent postal podjetnik. Podjetja stremijo tudi k notranjemu podjetništvu, saj je to pomembno za razvoj odprtih inovacij in razvoj družbe nasploh.

Literatura

- Agarwal, R., Kumar, A., & D'Souza, K. (2016). Issues in career choices of successors in family businesses: Perspective from literature review. *Journal of Applied Management and Investments*, 5(1), 1-19.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32, 1-20.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behaviour*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Aldrich, H., & Zimmer, C. (1986). Entrepreneurship through social networks. In D. L. Sexton, & R. W. Smilor, *The art and science of entrepreneurship*. Cambridge: Ballinger publishing company. 3-23.
- Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: a meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40, 471-499.
- Autio, E., Pathak, S., & Wenneberg, K. (2013). Consequences of cultural practices for entrepreneurial behaviors. *Journal of International Business Studies*, 44(4), 334-362.
- Bezemer, D. J. (2006). Poverty in Transition Countries. *Journal of Economics and Business*, 9(1), 11-35.
- Brockhaus, R. H., & Horwitz, P. S. (1986). *The Psychology of the Entrepreneur*. V D. L. Sexton, & R. W. Smilor (Ured.), *The Art and Science of the Entrepreneurship* (str. 25-48). Cambridge: Ballinger publishing company.
- Cope, J. (2005). Toward a dynamic learning perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 29(4), 373-397.
- Dorji, T. (2021). Content Analysis of Entrepreneurship Education in Primary and Secondary School Textbooks. *Research in Educational Policy and Management*, 3(1), 42-59.
- Estrin, S., Hanousek, J., Kočenda, E., & Svejnar, J. (2009). The Effects of Privatization and Ownership in Transition Economies. *Journal of Economic Literature*, 47(3), 1-30.
- Eylon, D., & Au, K. Y. (1999). Exploring empowerment cross-cultural differences among the power distance dimension. *International journal of intercultural relations*, 23(3), 373-385.
- Franke, N., & Christian, L. (2004). Entrepreneurial intentions of business students - a benchmarking study. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 1(3), 269-288.
- Geissler, M., Jahn, S., & Haefner, P. (2010). The entrepreneurial climate at universities: the impact of organizational factors. In D. Smallbone, J. Leitão, M. Raposo, & F. Welter (Ured.), *The theory and practice of entrepreneurship*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. Inc. 12-31.
- Hizzet, K., & Snaith, B. (2022). Career intentions, their influences and motivational factors in diagnostic radiography: A survey of undergraduate students. *Radiography*, 28(1), 162-167.
- Hofstede, G. (1985). The interaction between national and organizational value systems. *Journal of management studies*, 22(4), 347-357.
- House, R. J. (2004). *Culture, Leadership, and Organizations: The Globe Study of 62 Societies*. Thousand Oaks: SAGE.

- Kolvereid, L. (1996). Organizational employment versus self-employment: Reasons for career choice intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 20(3), 23-31.
- Krueger Jr., N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5-6), 411-432.
- Laspiata, S., Breugst, N., Heblich, S., & Patzelt, H. (2012). Intergenerational transmission of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 27(4), 414-435.
- Liles, P. R. (1974). *New Business Venture and the Entrepreneur*. Homewood: Irwin.
- Liñán, F., & Chen, Y.-W. (2009). Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617.
- Manolova, T. S., Eunny, R. V., & Gyoshev, B. S. (2008). Institutional Environments for Entrepreneurship: Evidence from Emerging Economies in Eastern Europe. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32(1), 203-218.
- Remeikienė, R., Gasparėnienė, L., Bayar, Y., Romualdas, G., & Ragaišytė, M. (2022). ICT development and shadow economy: Empirical evidence from the EU transition economies. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 35(1), 762-777.
- Roaf, J., Atoyan, R., Joshi, B., Krogulski, K., & team, I. S. (2014). *25 Years of Transition Post-Communist Europe and the IMF*. Washington, D.C.
- Robinson, S., & Shumar, W. (2014). Ethnographic evaluation of entrepreneurship education in higher education; A methodological conceptualization. *The International Journal of Management Education*, 12(3), 422-432.
- Shirokova, G., Oleksiy, O., & Karina, B. (2016). Exploring the intention-behavior link in student entrepreneurship: Moderating effects of individual and environmental characteristics. *European Management Journal*, 34(4), 386-399.
- Souitaris, V., Zerbinati, S., & Al-Laham, A. (2007). Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources. *Journal of Business Venturing*, 22, 566-591.
- Turker, D., & Selcuk, S. S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of university students? *Journal of European Industrial Training*, 33(2), 142-159.
- Wang, Z., Liang, G., & Chen, H. (2022). Tool for Predicting College Student Career Decisions: An Enhanced Support Vector Machine Framework. *Applied sciences*, 12(9), 4776.

